

Borbe za Hartmannsweilerkopf.

Brzajavne vijesti.

Rat na Balkanu.

Nova ofenziva u Macedoniji.
Basel 1. 21. prosinca. "Baseler Nachrichten" javljaju: Izvješća iz grčkoga izvora daju nasluđivati, da se sprema nova ofenziva protiv savezničkih četa u Solunu. Dok centralne vlasti gleda toga vode s Grčkom diplomatske dogovore, spremili su Bugari, kako atenaški izvjestitelj londonskog lista, "Morning Post" iz sigurnoga vrela javlja, novu sjajno opremljenu vojsku od 150.000 inomaka, koja je svaki čas spremna, da pođe u boj.

Englezi utvrđuju Balkidiku.

Rim 21. prosinca. "Tribuni" javljaju iz Atene: Čete četvornoga sporazuma živahno rade oko novog obrambenog pojasa na poluotoku Halkidiki s gradom Kasandra kao glavnim uporištem, kamo su dopremile ogromne zalihne ratnog gradiva.

Iz Grčke.

Izbori u Grčkoj.

Lugano 21. decembra. Kako talijanski listovi javljaju, teku izbori za grčku komoru posve mirno. U atenskom izbornom kotaru kolaju tri kandidatske listine i to jedna s ministrom Rhaliosom druga s ministrom Gonarisem i treća s neodvisnikom bivšim zastupnikom Dimitriopulosom.

Novi grčki poslanik u Carigradu.

Atena 22. decembra. (D. u.). Službeni list je objavio imenovanje prvobitnog izvanjskog ministra Kallergias grčkim poslanikom u Carigradu.

Iz Bugarske.

Rusi bombardirali Varnu.

Bukarest 22. Iz Konstance javljaju, da je ruska mornarica jučer ranim jutrom po drugi put bombardovala Varnu. U šest sati pomolice su se dvije torpednjake od rati Gali Akra. Posto su pomornici inspicirale more sve do blizu luke, torpednjake su se munjevitno povratile. A tek u 8 sata pojavila su se 4 ruska ratna broda i postavila se u bojni položaj na visini od Euksinograda.

Njihovo je pucanje bilo silno i potrajalo je do 10 sata, sve dok su se brodovi vratili. I utvrde oko grada su snažno odgovarale na rusku valru.

Rust će se iskrcati u Bugarskoj.

Bukarest 22. Iz Balteka mogla se je opaziti prisutnost najmanje 30 ruskih transportnih parobroda. Sudi se, da u savezni sa bombardovanjem Varne stoje i namjeravano rusko iskrcavanje četa blizu Ekrene.

Otvorenje saboranja.

Sofija 25. decembra. Bugarsko saboranje ne će se sastati tek 28. decembra, već još 25. Kod otvorenja sudjelovali će sam cr Ferdinand i pročitali prijestolno bjesteda. Ministar predsjednik Radostavov u poduljem će govoru prikazati izvanni i unutarnji politički položaj, a ministar financija Toncev iznijet će svoj ekspozicij. Što se tiče držanja pojedinih stranaka u saboranju sigurno je, — kako se čini — da će svi vratiti državni proračun i da ne će navijajući na izranjsku politiku ministra-predsjednika Radostavova.

Sama sjednica, kojom će se otvoriti saboranje ima biti svetvana. Samo članovi; socijalno-demokratski zastupnici namjeravaju već u prvaj sjednici upravit na ministra predsjednika Radostavova upit i prekoriti ga, da za vrijeme čitave krize nije mnoge stranke ni informiran o pravom stanju stvari, dok su drugdje — na prilik u Njemačkoj — bili i socijalni

demokrati pozvani na vijećanje parlamentarnih stranaka.

Iz Rumunjske.

Politika Rumunjske.

Milana 20. decemb a. Dopisnik "Corriere della sera" posjetio je uzglednog rumunjskog državnika te ga zamolio, da mu saopći svoje misli o namjerama Rumunjske. Državnik je izjavio, da rumunjski narod simpatizuje u svojoj ogromnoj većini sa četvornim sporazumom. Moglo bi se dapače kazati, da je čitava zemlja u neko doba bila odusevljena za rat i zahtijevala od vlade, da Rumunjska stupi na stranu entente. To bijaše u doba, kad je intervencija Rumunjske mogla donijeti odluku cijeloga rata. Sada su se prilike preinatile. Rumunjska se slabom svojom vojskom ne može doprinijeti jednoj ili drugoj strani svojim pristupom pobjedi. Vojske sviji država opasale su u dugotrajnom boju. Socijalni život svih vojaških država prilagodio se novim ratnim prilikama, a pobjedu se novim ratnim polaganim radom, ustrajnošću, a ne velikim i časovitim udarcima na različitim bojistima. Rat taj je rat iscrpljenja, jer radi će se, ako svi znakovi ne varaju, do skrajnosti. Može trajati jednu godinu, ali može i više. Možete si dakle misliti, da je suđizložiti Rumunjske sada veće nego prije, kada nije imala današnjeg nekustva 16 mjesecnog rata. Sasvim je izgledno, ako se ana danas zača priklipiti se jednoj ili drugoj strani, kada se na taj korak odlučila ni onda, kada je pobjeda naginjala na rusku stranu, kada je već i konačna odluka od dana na dan očekivala.

Pital čete me, zašto se nije u prošlom vremenu Rumunjska odlučila na sudjelovanje uz ententu, kad su svi predznakovi govorili u njezin prilog. Velike vlasti entente, koje su dandanas tako umijale i tako skromne, krive su tomu, jer nijesu htjele, da razumiju težnja našega naroda, koji želi da se narodnost ujedinji. Mi smo se mogli odvažiti na toliko krvoproliće samo onda, da nam se je zajedničko spojenje raskonadanih djelova našeg naroda u državu cjelinu. Radiće se je onda o sitnicama, da sam se ja čudio, kako su takve triec mogli biti zaprekom u toli važnom pitanju. Sada je sve prekasno. Nitko ne može od nas zahtijevati, da se žrtvujemo za jednu ili drugu stranu. Velika žrtva našega naroda bila bi neznačajna i bezkorisna prama naponu sila velikih ratujućih naroda. Mogući i veliki narodi entente lakše će preholjeti gubitak od 100.000 ljudi, nego li maleni rumunjski narod gubitak jedne same hiljade. Rumunjski dakle narod još uvijek pravi najvećem simpatijom za ententu razne događaje na ratistima, ali ne može u ratu sudjelovati. On voli ostati neutralnim.

Centralne vlasti.

Hrvatski sabor.

Zagreb 21. decembra. Oko 11 i pol počeli su se okupljati zastupnici. Pedesetak ih je svih skupa sa civilnim članovima sabora, među kojima nalazi se i nadbiskup Dr. Ante Bauer.

Sjednicu otvara Dr. Pero Magdić. Saborški bilježnik vodi Dr. Ribar Predsjednik pozdravlja članove sabora i moli ovlast, da u ime hr. sabora izrazi Njegovom c. i kr. ap. Veličanstvu osjećaje hrvatskoga naroda uz patriotsku nadu, da zasvjedočena poživnost njegova i proličenja hr hrvatskih junaka bude osnovkom boljoj i sretnijoj budućnosti pomladjene Hrvatske.

Zatim čitao se kraljev reskript od 5. decembra, kojim se je hr. sabor sazivao.

Svi ustaju na noge i kliču na svršetku čitanja: "Živio hrvatski kralj!"

Slijedili su razni podnesci na sabor. Proglasio se ukinuti Hinkovićev mandat, jer boravi dvije godine bez izvan Hrvatske. U Hinkovićem novograskom kotaru raspisali će se novi izbori.

Govorio se o mandatu hr. ministra grofa Pejaševiča, koji boravi također u inozemstvu jednu godinu i pol. Nije se o njemu nista odlučilo, jer traju još pregovori za njegov povratak u domovinu.

Sjednica zaključila se o polne. Naredna sjednica urekla se za danas u 10. sati p. p. sa slijedećim dnevnim redom: 1. Izvještaj proračunskog odbora: 2.) izbor jednog člana u ispražnjene odbore.

Razno.

Nizozemski prosjed kod engleske vlade.

H a g 22. decembra. (D. u.). Izvanjsko ministarstvo prosjedovalo je euergički kod engleske vlade radi odredbe, kojom se otvara i pregledava pošne vojske na nizozemskim parobrodima.

Straža na Jadranu.

C. i kr. ratna mornarica — piše "Agrarmer Tagblatt" — stražari vjero uz istočne obale Jadranskoga mora. Ona je u šesnaest mjeseci ratovanja znala uvijek, da englesko i francusko ratno brodovlje drži u pristojnoj udaljenosti od austro-ugarske obale, iako da se je ovo — nakon više uzaludnih pokušaja, da se približi obali monarhije — odlučilo, da se sasvim okani jalova posla.

A kad je i Italija usla u rat, te su njezini novi saveznici očekivali čudesa od talijanske pomorske premoći na Jadranu, nasa je mornarica svojim odvažnim napadajima na talijansku obalu dokazala, da ni na moru premoć ne jamči uvijek za uspjeh.

Na dugoj obalnoj erti od Trsta do Kotora ni jedna jedina tačka nije bila ozbiljno ugrožena od englesko-francusko-talijanskog ratnog brodovlja, hvala vjernoj straži c. i kr. ratne mornarice. Više neprijateljskih brodova leži u dubini Jadrana, potopljeno od naše flote, čitav niz gradova na talijanskoj obali opetovano je osjetio uništavajuću vatru c. i kr. mornarice. Ni Ravennu, ni Anconu, ni Bari, kao ni vojne namještelje duž cijele talijanske obale, ne moguše talijanska premoć na moru obraniti pred napadajima c. i kr. mornarice. I tako udruženo veliko englesko-francusko-talijansko brodovlje u Jadranskom moru, osuđeno na neradišnost, nije se odlučilo ni na jedan već napadaj, sličan austro-ugarskom već od prvog dana rata s Italijom, držano je u šahu od malene, ali srećne c. i kr. flote. I zadnji događaji u južnim vodama Jadrana dokazuju kvalitativnu premoć c. i kr. pomorske vlasti nad brojčanom premoć ententnog brodovlja na Jadranu.

Novo odredbe osobnog prava.

(Dalje.)

5. Tko smije postati štitnikom i skrbnikom.

Mnogi otac i stitnik umro je na bojnem polju. Teško je naći skrbnike svim mnogim sirotama. Stitnice su često takvi samo na papiru, a ne također i na djelu. Zato novi zakon dopušta, da smije biti stitnikom svojoj i tuđoj djeci svaka punoljetna i pametna ženska, koja sama sobom upravlja.

Nezakonite majke mogu biti stitnicama svojoj djeci, ali nemaju prava toga bas zahtijevati (§ 21. — § 192. o. g. z.). Zakon ne može siliti žene da preuzmu zastitu nad tuđom djecom, nego samo nad svojom djecom ili nad neznicima. (§ 24. i 195.).

Udate žene ne smiju preuzimati stitništvo nad tuđom djecom, ako ni nije muž za to zadovoljan. One moraju također pre-

dati drugim stitništvo ili skrbništvo kada im nije više muž zadovoljan i izabrani im, da ostanu u toj plemenitoj, ali teskoj službi. I sud ima naravno pravo, da nevaljne stitnice i skrbnice s njihovim namjesta. (§ 28. i 255. o. g. z.). Sud smije oduzeti stitništvo nad njezinom djecom udovici, koja se ponovno udata; te mora skrbiti za drugog muža si i za drugu djecu.

Događja se da otac obitelji poludi, ili postane likoukominim raspisnikom, nemarnim gospodarom, pijanecom, igračem itd. Sve propada u kući i od kuće; i daruje se i prodaje se bez razbora.

Što se ima učiniti s ovakvim nesretnikom? Treba postaviti mu skrbnika. Dosada trebala je muska glava za taj posao, ali sada dopušta zakon, da i ženske budu skrbnicama, kada im n. pr. muževi ili zetovi nijesu valjani gospodari. Nad mužem može preuzeti stitništvo njegova žena, taška i uopće svaka druga ženska.

Žena stitnica ili skrbnica ima također pravo, da neposlusnomu i opakomu sinu ostavi samo zakonito dio (legitimni) od svojega i od muževoga imanja.

Sud ima pravo iskušiti koga od stitništva, radi dužnosti njegovih prama sirotama. (§ 23. — § 194. o. g. z.).

Radi boljih prometnih sveza sada je dozvoljeno postaviti za stitnika i skrbnika kogodog iz daljevo, nego živi u istome mjestu, samo da nije to predaško i skopčano sa velikim putnim troškovima. (§ 24. i 195.).

Za stitnika mora se postaviti onoga, koga je pokojni gospodar zaželio u svojoj posljednjoj volji, ili koga je udovica njegova na svojoj stvari preporučila, ako je i sama bila skrbnica.

Ako pokojnik nije nikoga naznačio za stitnika svojoj sirotici, onda se mora skrbiti za djecu i za njihovo imanje pada na zakonitu majku, pak na djeda i baba s oboje strane, i konačno na ostale rođake, tako da imaju bližnji i stariji prednost pred daljima i mladima. (§ 26. — § 198. o. g. z.).

Nije više potreba pridavati uvijek materi stitnice još i suštinku, kao je do sada bilo: (§ 27. — 211.). nego će se to događajati, samo ako je tako pokojni otac pustio, ako to sama udovica zahtijeva kada bi bilo iako joj zakon glavi stitništvo preteško ili upravljanje velikim imanjem nemoguće, ako se imaju konično braniti prava nezakonitog djeteta.

Što će biti od starih stitnika i skrbnika? Mater i zakonite žene imaju po novom zakonu pravo predložiti sudu, da tuđe stitnice i skrbnike otpusti te da njih ili drugi domaću ženu postavi za skrbnicu mužu ili za stitnicu djeci.

Sud mora otpustiti sve suštinkice i skrbnike, koji su bili postavljeni po zakonu, što je prije valjao, a koje nije ni otac dolčio, ni udovica zamolila, niti ih je sud iz već spomenutih razloga postavio. (§ 29.)

(Dalje slijedi.)

Razne vijesti.

Naši evakuirci. Pišu nam iz Schildberga u Moravskoj: Nastojanjem našeg sadašnjeg r. župnika Gjinčića, otvorila se i u ovom dilekom mjestu sjeverne Moravske hrvatska škola za našu djecu. Kao utjelovica imenovana je gđica Ših, dosadašnja učiteljica u Stinjann kod Pule. Narod je veselo pozdravio otvorenje hr. škole.

Čestitke za Božić i Novu godinu. Toplo se preporuča pučanstvu, da ograniči čim više moguće obične čestitke za Božić i Novu godinu i da novane, što ga na ovaj način pristidi, daruje u patriotsko-humanitarne svrhe t. j. Gremom Krizu, zakladi za udove i siročad, za slijepce i t. d. Time, zadovoljujući zahtjevima vremena, nesamo što će se koristiti plemenitoj stvari, nego će se i uredima cenzure pristiditi posao.

Iskavnica za krumpir uvedena je u Trstu.

Zadnje vijesti.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 22. decembra. (D. u.) Službeno se javlja:

Rusko bojište.

Mjestimično topničkih bojeva.

Talijansko bojište.

Traje djelatnost talijanskog topništva protiv tirolske južne fronte. I na ostalim frontama su tu i tamo pojedini topnički bojevi. Navala talijanske satnije kod Dojca na tolimskom mostobranu razbila se je u našoj vatri.

Srpsko bojište.

Kod Peči (Ipeka) zaplijenili smo ponovno 69 srpskih zakopanih topova. Broj će se još znatno povećati.

Zaujeli poglavice generalnog stožera pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 22. decembra. (D. u.) Službeno se javlja:

Zapadno bojište.

Francuzi su navali sa znatnim silama na naše pozicije na Hartmannswellerkopfu i na Hirssteinu. Uspjelo im je osvojiti vrh Hartmannswellerkopfa i malen komad opkopa na Hilsenfirten. Danas prije podne smo opet zauzeli dio položaja, koji izgubismo na Hartmannswellerkopfu. Skršili smo pred našim položajima neprijateljsku navalu kod Metzlerisa.

Istočno bojište.

Ništa novoga.

Balkansko bojište.

Ništa novoga.

Položaj je naprimijenjen.

Vrhovna vojna uprava.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 22. decembra. (D. u.) Glavni stan javlja:

Fronta na Iraku.

Na fronti u Iraku traju neprestane mjestimične borbe kod Kutu-al-Amare.

Fronta na Dardanelima.

Na dardanelskoj fronti nije još dovršeno ustanovljivanje plijena ni kod Arriburne ni kod Anaforta. Kod Arriburne zaplijenili smo između ostalih stvari dva teška i jedan poljski top, jednu mitraljez i svu silu pušaka i municije. U odsjeku Seddilbahra na centru fronte, suzbili smo više puta opetovane neprijateljske navale.

Saziv bugarskog sabora.

Sofija, 22. Bugarsko je saborne sazvano za 27. t. mj.

Snok između bugarskih i ruskih torpedovka.

Sofija 22. Kako javljaju novine došlo je jučer između četiriju ruskih torpedovaca koji su nadzirali rumunjske pristane, da zapriječe kromčarenje sa Turskom, i bugarske torpedovke do pumjanje, u koju su se upele i obalne baterije. Nato su se ruski torpedorazarači brzo odalekli. Bugarska je torpedovka ostala neostetena.

Car Vilim odgodio svoje putovanje na zapadnu frontu.

Berlin, 22. Car Vilim morao je odgoditi namjeravani posjet na zapadnoj fronti, jer ga lakla upala stanija sila, da se kroz nekoliko dana čuva.

General Emmich preminuo.

Hannover, 22. Ovdje je preminuo svoji plemeniti duša osvovitelj Lüticha, general Emmich.

Srpski bjegunci.

Amsterdam, 21. decembra. Iz Londona se javlja: Na Kosovu polju sakupilo se oko 700.000 srpskih bjegunaca, od kojih je 250.000 odlučilo, da se preda. Hiljade i hiljade bjegunaca poginulo je na bijegu u Macedoniji od gladi i zime.

Interpelacija za mlr u švicarskom narodnom vijeću.

Bern 22. U švicarskom narodnom je vijeću upitao socijalni demokrat Grealich, da li je svako vijeće samo li u dogovoru sa drugim državama spremno, da ponudi ratujućim državama mirovno posredovanje. Sarvezni je vijećnik odgovorio, da i Švicarska želi, da se svrši ovaj rat, pod kojim trpi i sama Švic. ali da još nije nadolje vrijeme, koje bi tonu bilo zgodno, jer još nijedna ratujuća stranka nije sklonu miru. Švic. bila bi sretna, kad bi u podesnom času mogla dopuniti makar i u skromnoj mjeri, u suglasju sa svojim tradicijama neutralne zemlje velikoj zadaći, da svijet pomiri.

Položaj na ratištima.

PULA, 22. decembra 1915. Kod Anaforte nema više Engleza. Po svoj prilici otplovi su prema Solunu, da tamo ojačaju ekspedicioni zbor. Zato nam stavljaju Englezi navalu kod Seddilbahra na južnom djelu poluotoka Galipolisa. Žužno Baglada nastavlja se operacije kod Kut-al-Amare, gdje su se Englezi utaborili. Vijesti iz engleskih vrela javljaju, da su prošle turske navale na utvrđene pozicije, dok javljaju Turci na ovoj fronti suzgedna poduzeća.

U Macedoniji svršili su bojevi. Englezi i Francuzi presli su na grčko područje te utvrđivaju okolinu Soluna. Nezna se da li će Bugari i njihovi saveznici nastaviti operacije i na grčkom području. Svako je činjenica, da se vode o tom pitanju pregovori između Sofije i Atene.

U Albaniji okupljaju se srpski bjegunci i ostanci vojske, koje je Italija pogodio redovito opskrbljivati. Nezna se još stalno, da li će Italija odaslati u Albaniju novu vojsku, da ojača Srbe, te im na taj način omogućiti nadalji otpor. Talijanska vijesti govore o iskrcaju 30.000 momaka u Draču i Valoni, nekoje dapače od 50.000. I o zapovjedništvu se već živo raspravljaju, te se opće drži, da će Ducez deglj Abruzzi, koji za ovu ekspediciju zahtijeva 100.000 momaka, preuzeti vrhovno vodstvo.

Na ruskoj fronti vlada mir.

Na zapadnoj su fronti postali bojevi opasniji, te su u Vogezaa započeli okolišna Hartmannswellerkopfa i Hilsenfirsta novi bojevi.

Na Balkanu i na talijanskoj fronti ništa značajna.

Aforizmi.

Što je pokriveno smokvinim listom, to je istinito još više otkriveno.

I nespjesi imaju svoje uspjehe.

Na noge se podiže čovjek glavom.

Proti dr. Kramaržu. Javljaju iz Praga: Službeni list „Prager Zeitung“ objelodanjuje tri oglasa. Prvim određuje s. k. zemaljski kao kazneni sud u Pragu zapljenu pokretnog i nepokretnog imetka dr. Karla Kramarža, zastupnika na carevinskom vijeću i posjednika tvornice, optuženog radi zločina veleizdaje i zločina protiv bojne sile države, da se osiguraju zahtjevi države za naknadu štete. Slična odredba izdana je protiv dr. Vjekoslava Rašina, zastupnika na carevinskom vijeću i odvjetnika. Treći oglas tiče se zapljene pokretnog i nepokretnog imetka Vinka Czerwinke, tajnika novina „Narodni List“ u Pragu, radi zločina uhođarstva.

† Vilim Gustav Brož. Javljaju iz Tuzle od 11. o. m., da je Vilim Gustav Brož, profesor glazbe i hrvatski skladatelj, nakon duge i teške bolesti u 54. godini života u 4 sata u jutro preminuo. Tijelo se pokojničko u 12. o. m. sahranilo na lamošnjem rimokatoličkom groblju.

Dobrovoljni prinosi.

Za hrvatsko potporno društvo darovali su: Dr. Mario Krmpotić 2 K, dr. Gjorgje Vesel 2 K, pop R. Brnolić, vojnički dušobrižnik 2 K.

Dopisi.

Baska: Zabava za božićni dar našoj vojsci. U nedjelju navečer pred Mikuljom bila je u Baski zabava. Narodni Dom nije bio nikad tako pun svijeta. Mnogi su morali stajati, jer nije bilo sjedala ni mjesta za sjedala. Program bio je ukusan, odličan, primjeren ratnom vremenu i posve lijepo izveden. Gđica Blaženka Magasić govorela je prozlov, G. Zvonimir Grandić pjevao „Vojnikov grob“ od W. Heisera, gosp. c. kr. narupoćnik Artur Mayer von Heidenthal svirao je na gusle „Zorko mika“, Zorko mila“ od V. Lisnaska i „Nocturno“ od L. Krona; gđice Barbalde, Tomsa, Dujmović i Vojteš predstavljale su „Kalabreze pred Gosićem“ od prof. N. Zica, a skup djevočica, mladića i školske djece u živjilici oko Careva kipa pjevao je carevku vođu naša lijepo i odsevljeno. Na glasovinu je soliste pravio spomenuti gospodin narupoćnik odnosa gosp. općinski tajnik Petar Ostrogroć, a cijelo je zabavu pripravljao i vodio gospodin nadničar Franjo Katarinić uz pomoć lijepe kile domaće mladeži. Tombola je bila skromna i jeftina, ali po rezultatu dosta unosna. Budeći da je trošak za zabavu bio posve neznačajan (ni deset kruna), bio je isti obitak veoma povoljan: ravno 400 kruna. Toliko je dobila mala malo koja zabava na cijelom otoku Krku. Ovaj je iznos općinsko poglavaruštvu, postalo c. kr. kotarsko poglavaruštvu u Krku kao božićni darak našoj junačkoj vojsci. Čast i hvala svima! Škoda da se ova ista zabavica nije mogla držati i u susjednoj Drazji. Što nije bilo, moglo bi još biti. Oravkove večernje sastanke će svaki pamtiti i želiti.

Podpirajte Družbu!

U podmornici.

Bilo je to u unutarnjosti znanite podmornice. Mlad, plavokos fregatni poručnik stajao je sprjeda sa svojim drugovima; tumačio im je sve: rezervoare, manometer, zaklopce, kalijeve nabojne aparate za kisik. Sve i da sam razumio, ne bih smio o njima točnije pisati. Ogledao sam se; prostor nalikuje na željeznički voz, samo je dulji; sa tornjia vode, malestne željezne ljestve prema dolje; namjestili su periskop i ja sad promatram što je vani, zatim iznad izvora i spremništa nuz obalu. Okrenuvši periskop, vidim što iz mene mora biti: ladje, modrikasta pučina.

„Nad vodom Dieselmotor, pod vodom električni!“ — tumači časnik. Gledam oko sebe i vidim cijevi i šipke, poluge i zaglavljane, stakla i kazala, zice, reservoare i ormare — svu čarobnjaku kuhinju moderne tehnike. Otvaj mali brod mora plovidi pod i nad vodom; mora imati sposobnost da postane teži, kad mu valja zaroniti, a lagiji, kad treba izroniti. Mora razpolagati svjetlom; a kad se je od prilike onako dvadeset sati odležalo na morskome dnu moraju aparati za kisik prikriti novi kisik, a kaljivi fišci odstraniti zadušljivi vazduh; Mora biti hrane za dvadeset ljudi; potrebno je električno ognjište. Pa i za obavljanje nužde treba stroj sa zgnusnim zračnim tlakom, pomoću kojeg se nečist odstranjuje u more,

No prije svega se podmornica mora boriti; tu su torpedne cijevi — strasna zaklatasta masinerija — koje izbacuju taj užasni melak; tu se nalazi tisuću lukavo smišljenih sprava, s kojih se mogu važne stvari odgledati — i sva ta stakla, kovine, žice i cijevi spustaju se zajedno sa mladim ljudima zatvorenicima u uskom ormaru na morskome dno, da vrebaju ondje na neprijatelje.

Htio bih stvoriti predodžbu o tom. Između cijevi i pod napravama smješteni su uski ležaji; jedan za zapovjednika, jedan za drugog časnika, dva dvostruko široka za po dva momka; bit će da se ostala ležišta postavljaju pomoću pokretnih postolja. Sa stroja se je cijedila vlasta; u svakoj podmornici nije čovjek nikada sasvim suh. Deset sati. Stroj grčevito radi. Hoće li brod ikad još na svijetlo? Osamnaest sati. Još nema izgleda. O Bože, u ovom potopljenom lijeuu umrijeti, sred ovih duhovitih odkrića i strojeva! Devedesat sati. Zrak je postao zagusljiv; unatoč kisika i kalija. I onda spas.

Preda mnom stoji u svojem kožnom kaputu stasit momak iz Aussiga na Lahi pa mi priča:

— Da, dakle kad smo onomadne potopili „Medusa“, veliku talijansku podmornicu, ležali smo pred ulazom u mletačku luku, u plitkoj vodi. Od vremena do vremena smo na čas izvirili i onako na broju namjestili periskop. Samo zapovjednik može kroz okance nešto vidjeti; mi ostali

tek iz njegovih zapovjedi zaključujemo što se vani zbiva. Najednom smo opet izronili; započelo je manevriranje — mora dakle da je nešto na stvari. Kadikad samo na čas uzdigemmo periskopu cijev iz vode, onda se opet brzo pod vodom izgubimo. Ali jasno se čuje sum jednog stranog motora — mi imamo naime i jednu sulalicu u brodu — i znamo kad nam se približuje neprijatelj. Zapovjed: Torpedo spreman! Izvršenje slijedi strjelovitolom brzinom; sve je tako urjevano, da nam je u krvo spret. Zapovjed: Torpedo pucaj! Čula se je eksplozija; jesmo li zgodni ne znamo odmah, jer moramo brzo dalje.

Nakon tri sata vratismo se opetno na isto mjesto, svi vrlo uznjani, hoćemo da znamo, što nam je uspjelo. Izronili smo, otvornmo zaklopac, pomemo se na palubu, usku poput noža, i opazimo pred sobom ludu, koje se obješise o plivaćući postali. Petoricu preživjelih sa „Medusa“ ostala leže zajedno sa brodom na dnu mora. Domahaju nam, da im se približimo i tad opazismo, da se medj njima nalazi jedan časnik i jedan zarjenik. Siromah je slomio nogu, prepriku mu je bočna kost. Svežali su ga mararom na plutaču, micati se nije mogao — kako ćemo ga dakle izvući? Nije to malenkost na uzburkanom moru. Ali sa ranjenikom je bilo lzo: k tome smo opazili na nebu jednu tamnu točku, jedan talijanski avijatelj bitli će za čas ovdje i bacit će bombe; dakle napred. Morat ćemo siro-

maha ovdje ostaviti. — „Onda ću se i pod vodom baciti!“ — viče talijanski časnik i sredom je to učinilo: ne će da bude spašen bez druga. Dakle pokušali smo izvući i ovaj put je uspjelo. Povukli smo brzo svih pet Talijana na naša palubu; zaboravili smo zaklopac i onda bezobudno pod vodu i dalje, dalje. A prokleti avijatier leti nam upravo vrh glave. Tak duboko ne možemo zaroniti, da nas avijatier iz stanovice visine ne bi opazio, što se dublje plovi, to polaganije naprijedujemo, a onaj gore naravno brozovajla signalizira obližnjim podmornicima. Ne to je bila vožnja! Onih pet pećasnih gestiju u uzkom morsloru; zamjenik našeg uzdiše; dali smo mi deset boca nase Sinalko; sve ih je ispio. Talijanski časnik je vrlo tužan; mnogo je godina služio u podmornici, pa ipak nije ni slutio, da u jedna podmornica drugu mogla potopiti. Podčasnici i mornari su se čudili našim uređajima, koje je bitno različan od njihovog velikog broda.

A doček u luci? Kakvog li veselja! I dobio sam srebrnu medalju za hrabrost; a moj gospodar, fregatni poručnik, signallausi, imali smo sreću. I brod je do gradjen. Nema u njem ni zadržati ni voljele od nafte.“

Poručnik iz mene tumači. Čuo je riječi: „Manometer“, „Rezervoar“, „Zrak“, „Pa ne shvaćam ništa do toga samo: Volja čovječja svega duša!

Istarska Posujilnica u Tuli

Tko želi uložiti sigurno svoj novac na štednju, tko ima platiti „Posujilnici“ interes ili što na račun svog duga, tko bi htio u potrebi da dignu koliko iz svog uloška kod „Posujilnice“

taj nek ide

u delavnici između 6 i 7, a u nedjelju i praznik između 3 i 4 sati popodne u „Narodni Dom“ (palaca „Istarske Posujilnice“) na II. kat u pisarnu d. ra **L. Scalić**, odvjetnika i vojničkog branitelja.